

KUSTBON

Veckotidning för svenskarna i Estland.

Fjärde årg. No 15.	Prenumerationspris. 1 månad Mr. 12:— I Sverige: 1 månad Kr. 0: 75 I Finland: 1 månad Fmk. 1: 50	Utgives av Svenska Folkförbundet i Reval alla onsdagar. Ansvarig redaktör: N. Blees. Redaktionens adress: Riddaregaten 3, Reval.	Annonspris. 2 mk. pr mm. I Sverige: 10 öre pr. mm. I Finland: 30 penni pr mm. För annons, som införes 10 eller flera ggr, räknas 20% rabatt.	4 maj. 1921.
------------------------------	--	--	--	-------------------------

Våra svenskars öden.

Av Joh. Nymann.

I.

Om våra svenskars öden har jag förut skrivit i almanackan, isynnerhet i första årgången, men jag ville här ännu tillfoga något, helst som icke många äga denna årgång av almanackan mer.

Hur våra svenskars öden under de första århundradena av deras härvaro gestaltat sig, därom veta vi föga eller intet: vi veta inte ens det med bestämdhet, varifrån vi äro hemma och när vi lösslitits från modersfamnen och hamnat här som vilsefarna, vinddrivna barn på främmande kust. Men så mycket veta vi, att vårt ok till en början var ganska drägligt i jämförelse med våra grannars, esterernas, beroende därpå att vi haft samma frihet som våra förfäder i moderlandet sedan Birger Jarls tid, år 1295, då han förordnade, att livegenskapen skulle avskaffas och icke tolereras på den grund att "då vår Återlösare såldes, alla kristna blivit friköpta". Denna frihet ägde de allt fortfarande och stadfästes ytterligare av ordensmästaren Valter von Plettenberg år 1509 d. 24 juni, då han föreskrev: "Svenskarne bliva vid sin gamla rätt; varje svensk som äger en haken land, skall bliva i full besittning därav såsom varje annan hakenman". Härav kunna vi otvivelaktigt antaga, att vårt folk då hade det jämförelsevis

bra: de hade endast en obetydlig skatt att erlægga till staten. (Om denna skatt se Almanackan I årg. 1903 och en artikel i Kustbon 1920. Denna skatt inkasades av byäldsten om Bartolomei (Bärtniss)-tiden och avlämnades till föreskrivet ställe, och detta var allt.

Denna goda tid varade till början och närmare hälften av 1600-talet, då visvenskar kommo under adelns välde såsom våra grannar, estererna, och därför ha vi, egendomligt nog, att tacka den i hela den protestantiska världen högt firade Gustaf Adolf! Han började nämligen utdela kronojord åt sina officerare, som utmärkt sig i krig så att bönderna hädanefter måste betala sin skatt åt dem. Men icke endast det. Sedan de nu fått egendomsrätt till jorden, begynte de så småningom utvidga sin makt: makade undan byar och togo deras bästa odlade jord och anlade där s. k. hov eller herregårdar och bönderna måste uppbygga ny mark åt sig. Och för att bearbeta dessa egendomar behövdes naturligtvis arbetskrafter och vårt folk avtvingades dagsverken utom de förutnämnda skatterna. Gustaf Adolf stadfäste väl år 1626 de av hans fader år 1600 normerade skatterna, men det hade ingen följd: den allsmäktige Jakob de la Gardie och hans son Magnus Gabriel, vilka en tid ägde nästan all den jord, som beboddes av svenskarne på Nuckö och Ormsö, lyssnade icke

till folkets klagomål, än mindre sedan Gustaf Adolf fallit i kriget och hans svaga dotter Kristina uppstigit på tronen.

Hon stadfäste väl de föra privilegierna, men måste under dessa herrars påtryck även stadfästa de av dem påtvingade dagsverken och andra tillkomna utlagor, så att endast den personliga friheten till skenet återstod. Klagomål följde på klagomål, men allt förgäves. Till sist fastställde Carl XI. år 1685, "att när herrskapet och bönderna icke kunna komma överens om vissa dagsverken och utlagor, hava de å begge sidor fri makt och tillstånd varandra lagligen och uti god tid till att uppsäga; dessutom hava herrskapen fri makt att låta så många åboer bliva uppå hemmanen som de för publico och sig nyttigast pröva."

Denna förordning gav herrarna fria händer så att inga klagomål mera hjälpte: våra svenskar behandlades hädanefter nästan såsom andra estniska livegna.

Vad här sagts, gäller Nuckö Vormsö-, Vichterpals-, Korkis- och Dagösvenskare: Runö förblev vid sina gamla rättigheter och Odinsholms- och Rågösvenskarne närapå likaledes, vilka gälla än idag.

Våra närmaste mål

Av H. P.

II

Jorden i våra svenska bygder räcker ej till för alla och det gäl-

ler att kraftigt utveckla och anlita de hjälpkällor, som naturläget och traditionen möjliggöra för våra ö- och kustbor, jag menar fisket och sjöfarten.

Dessa näringsgrenar måste fortast möjligt uppodlas och utvecklas. Utvecklingsmöjligheterna på dessa områden äro rätt stora. Många av våra unga och starka arbetskrafter hava varit tvungna att lämna hembygden och söka sin utkomst på andra orter.

Denna utvandring, om och i mindre skala, kan blott försvaga våra samhällen; och då man inser att genom energiska och företagsamma åtgärder hembygden mycket bra kan livnära de sina

och mera till,—måste vi säga: upp att organisera vår sjöfart och fisket. Mera företagsamhet!

För någon tid sedan avslutades i Hapsal en kortare svensk sjömanskurs. Den var avsedd att ge utbildning åt skeppare på mindre segelskutor för kustfarten. Kursen, som leddes av kapten Thomas Lindström och var besökt av 8 unga män, utgör ett steg mot ett åsyftat mål: navigationskurser på svenska, om det icke rentav skulle kunna yrkas på öppnandet av en svensk navigationskola.

Sjöfarten bör mer och mer organiseras och våra unga män

beredas tillfälle att utbildas för detta yrke. Istället för att segla som matrosar på världshaven och försvinna i förskingringen, böra våra unga uppfostras till företagsamhet här hemma. Vår sjöfart och fisket kan bliva en viktig ekonomisk bärkraft icke blott för den enskilde utan samtidigt även för samhället och den kulturella odlingen. Lär våra sjöfarande att organisera sig till bolag och samla likadeles våra fiskare och lär dem att sköta sitt yrke, såsom det sker i kulturländer.

Jordbruket.

Av Konsulent Erik Green.

Odla rotfrukter!

Under de svåra förhållanden, som vi för närvarande leva under, gäller det för jordbrukaren att kunna draga största möjliga nytta av sin jord. Varje jordbit, som kan användas, skall bära gröda. Under sådana förhållanden kan man ej anse det annat än oförsvärligt, att trädan upptager så stor areal som den gör här i våra trakter. Vanligast är att $\frac{1}{4}$ av åkern ligger i träda, på en del ställen t. o. m. $\frac{1}{3}$. Jordbrukaren kommer därigenom att gå miste om skörd från $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ av hela åkerarealen. När man dessutom betränker, att antalet munnar, som skola mättas från våra magra tegar, i allmänhet är stort, framstår det som en bjudande plikt att taga skörd från största möjliga del av åkern

Fördenskull riktas till lantbrukaren det rådet att beså trädan

med s. k. grönfroder. Därmed menas att man sår vårsäd, t. ex. havre, korn, ärter m. fl., som skördas innan de hunnit mogna. Det skördade grönfodret kan antingen bjudas korna färskt eller också torkas det och användes som hö. Detta senare förfaringssätt rekommenderas som det bästa för våra förhållanden.

Grönfoderhöets näringsvärde beror på vilka växter, som ingå i det. Enbart blandning av korn och havre är ej det bästa, utan även balj- eller ärtväxter skola ingå, ty härigenom höjes mängden av det dyrbara näringsämnet äggvita. Har jag tillräckligt med ärtväxter att skörda i rätt tid, kan det hö, som jag på detta sätt erhåller, mäta sig med klöver och kommer att stå långt framför det hos oss vanliga höet, vars näringsvärde många gånger lämnar mycket övrigt att önska. Som exempel på detta kan följande tabell tjäna, vari även grönhavre medtagits.

Tabell över några höslags sammansättning (enl. N. Hansson, Sverige)

	Råäggv.,	Råfett,	Kolhydr.,	Smältb. äggv.,	Kg. till 1 fod enh.
Rent klöverhø	13,5 %	2,9 %	61,1 %	5,5 %	2,2
Hø av vick. och ärt. (blom.)	14,2 "	2,6 "	58,9 "	6,6 "	2,5
" " grönhavre	8,1 "	2,3 "	68,7 "	4,0 "	2,5

Det skall synas, som om enbart baljväxter skulle vara det bästa, men havre och korn böra medtagas, för att lämna stöd åt de svaga ärtväxtplantorna. Ur denna synpunkt är det synnerligen lämpligt att även inblanda något med bönor. Tillsammans böra baljväxterna ingå till omkring hälften av utsädesmängden, vilken bör vara ganska stor emedan genom tjock sådd ogräset förkväves. Omkring 15 pud pr decitin är nog den lämpligaste mängden. Sådnen bör ske så tidigt som möjligt.

Grönfodret skördas när det står i full blom och tillräckligt tidigt för jordens beredande till höst-sädd, samt torkas som vanligt hö och utfodras i blandning med detta.

Genast efter skörden utköres gödseln och nedplöjes. Hässjorna skola ställas så att det obehindrat kan plöjas mellan dem.

Till slut kan framhållas, att det enda, som bör avhålla mig från grönfoder på trädan, är om det under sommaren kommer att utföras dikning, stensprängning och dylikt samt om jorden består av styv lera. Gör den det kan det hända, att man ej hinner få jorden lämpligt bered till höst-säden.

Svenska Folkförbundets års- möte

hölls i Reval, Riddaregatan 3,
den 27 april.

Ordföranden H. Pöhl redogjorde i korthet för verksamheten under de två sista åren. Sv. F. stode såsom ryggestöd bakom våra representanter först i konstituanten, sedan i Riksdagen samt folksekreteraren och medlemmarna i kretsraden. Det vill tillvarataga svensketsintressena genom hänvändelse till de högre myndigheterna och på så sätt söka skapa laglig garanti för våra kulturintressen. — Vidare redogjordes för de nya stadgarna, som registrerats av Estlands myndigheter. Sedan övergick ordföranden till protokoll och mötesfrågor samt talade om Kustbons betydelse, som vi här förbigå.

Ordföranden berättade dessutom i all korthet om lagen angående folkminoriteternas i Estland kulturella autonomi, som numera överlämnats till Riksdagen för behandling.

I styrelsen invaldes för 1921—1922 följande personer: H. Pöhl, N. Blees, H. Blees, M. Westerblom, fru R. Beipman, A. Lindkvist och C. M. Berg. Till suppleanter: A. Boman, A. Strandberg, Z. Luther och fru M. Kask.

Revisionskommissionen består av följande: Fru H. Britzke, A. Heldring och Chr. Pisa.

Två representanter från Runö uppvakta Estlands regering.

Den 1 maj reste tvänne män från Runö, Johannes Österman och Ulrik Österman, för att vinna rättelse i ett par frågor. Under 1919 och 1920 voro näml. alla män befriade från militärtjänsten, men i år har kommunen genom skrivelse från Arensburg fått kallelse till värnpliktsmönstring.

Likaledes hade Runö under vintern 1920 — 1921 fått tillåtelse att hugga gratis ur kronans skog ved och annat skogsmaterial. Nu däremot har man krävt ersättning. Vad skogsfrågan beträffar lovade Jordbruksministern ordna frågan hos Regeringen, så att de även framdeles finge det nödvändiga virket och bränslet, men Krigsministern kunde icke bevilja uppskov eller befrielse från militärtjänsten, emedan sådant icke förutses i lagen under fredstid. Endast Riksdagen kunde ändra lagen härutinnan, var ministerns bestämt avböjande svar.

Svenska Röda Korset

har sänt 5.000 kronor till pastor Linderstam att fördelas mellan barn i Estland. Därav har Estniska Röda korset erhållit 2.000 kr. och resten går till andra behövande nationer.

10 lädor böcker från Syd-Sverige.

S. O. V. har fått mottaga 10 lädor böckes av olika innehåll för Nuckö folkhögskola. De som folkhögskolan ej har bruk för, få fördelas efter föreningens bestämmelser.

Dessa böcker äro gåvor från Riksföreningens för sv. bevarande avdeln. i Malmö, Lund, Eslöv, Christianstad, Hesselholm, Helsingborg och Tecomatorp på initiativ fr. Malmöfören. och avsända genom dess försorg. — Till alla goda givare frambär S. O. V härmed ett hjärtligt tack!

S. O. V. styrelse.

För de svenska länebiblioteken i Estland

har Kustbons redaktion genom Estniska sändebudet Dr. Kallas i Helsingfors fått mottaga 2 ex. av tidskriften "Läsning för svenska folket". Tidskriften, som är

i 8 häften, har sänts av Herr Teodor Holmberg, Kommendörs-gat. 9, Stockholm.

För den värdefulla gåvan fram-bäres härmed ett v a r m t t a c k !

K u s t b o n s r e d.

Utlandet. Tyskland.

Som vi förut skrivit, har Tyskland i en not till Amerikas president Harding bett denne att bestämma skadeståndssumman samt dessutom medla mellan Tyskland och ententen. Det svar Amerika gav var avböjande. Harding tycktes dock icke helt och hållet vägra sina tjänster för skapande av en drägligare överenskommelse mellan de stridande parterna. Om Tyskland skulle framlägga en lämplig grundval för förhandlingar, vore Amerika villigt taga frågan om sakens framläggande till de allierade i övervägande m. m.

Tyskland anger sedan helt nya vägar för betalning. Det vill betala 200 miljarder i guld men vägrar att betala exportavgift. Skulden skulle erläggas så långt som möjligt med ett internationellt lån. Omedelbart skulle Tyskland betala en miljard mark i guld till skadeståndskommisionen. Tyskland vore bl. a. villigt att betala ententens skuld till Amerika.

De allierade, isynnerhet Frankrike, äro dock icke tillfredsställda. De vilja först ockupera Ruhrområdet och sedan fortsätta underhandlingarna. Englands och Italiens ställning är dock en annan. Italien vill icke ockupera Ruhrområdet och England vill vänta tills Tyskland inlämnat ett sista beslut.

*

Om preussiska ministerkrisen, oron i Mellantyskland och kriget mellan greker och turkar avtrycka vi ur Aftonbladets översikt följande:

Den segslitna preussiska ministerkrisen synes nu äntligen ha blivit löst. Centermannen Stegerwaldt har bildat ett kabinett, som uppbäres utom av hans eget parti väsentligen av demokraterna. På det hela taget betecknas lösningen som en "rättning höger", men den nya regeringens parlamentariska underlag anses vara skäligen klen med majoritetssocialisterna i skarp opposition.

Från Mellantyskland ha förörkigt nya orosbud inlöpt, i det att kommunisterna igångsatt en våldsamt bolsjevikpropaganda med uppmaning till våld och rofrier. Riksregeringen har vidtagit stränga motåtgärder, och ett dussin agitatorer ha satts bakom lås och bom.

Kriget mellan greker och turkar synes utveckla sig alltmer till de förras nackdel. Uppgifter, visserligen härrörande från turkiskt håll, vilja göra gällande att den grekiska hären skulle ha lidit dubbelnederlag i närheten av Usja, en ort belägen väster om det förut omtalade Kara Hissar, därifrån grekerna i början av fälttåget inrapporterade en vacker framgång.

Uppror i Sibirien.

Från Vladivostok telegraferas till London: De antibolsjevistiska bonderesningarna fortfara i västra Sibirien och Transbajkal. Bolsjevikerna förmå icke undertrycka revolten i brist på tillräckliga trupper och på grund av de usla vägarna. I området Nowo-Nikolajsk ha de röda redan lidit nederlag och en del av dem har övergått på de revolterandes sida. Fri handel införes i Petersburg.

Petrosovjets exekutivkommitté har, förmåla rådstidningarna, kungjort ett dekret om införande av fri handel i Petersburg. Liksom i Moskva berättigas i Petersburg att driva handel endast personer, vilka fyllt 18 år och ej äro arbetspliktiga eller befinna sig i krigstjänst. I motsats till Moskva föredrages emellertid i Petersburg avgjort butikhand, framom torg, och ambulerande handel. Tills vidare förbjudes i Petersburg handel med militäruniformer, läkemedel och möbel.

Ålandsfragan.

Ett telegram från Geneve till Dagens Nyheter meddelar:

Ålandsrapportörernas utlåtande kommer inom de närmaste dagarna att genom generalsekretariatet utdelas till folkförbundsrådet. D. N:s korrespondent har från tillförlitligt håll erfarit följande uppgifter om innehållet.

Rapportörerna intaga den ståndpunkten, att folkomröstning icke bör verkställas på Åland, huvudsakligen av den orsaken, att bland den åländska befolkningen aldrig förut framträtt någon rörelse, som åsyftat anslutning till Sverige, utan först under de allra senaste åren. Man måste förty antaga, att dess nu tillkännagivna önskan grundar sig på orsaker, som äro av övergående natur. I detta nu har mindretalet av Ålands invånare tydligt uttalat sig för anslutning till Sverige.

Finlands svenska befolkning över huvud anser det vara av synnerlig vikt, att dess antal icke minskas, vilket skulle bli följden av Ålands övergång till Sverige. Rapportörerna anse det å andra

sidan nödvändigt att tillförsäkra Ålands befolkning särskilda garantier, särskilt i språkligt och kommersiellt avseende, varjämte de fästa folkförbundets uppmärksamhet på den fara, som ligger däri, att från fastlandet inflyttade finnar bosätta sig på Åland. För lösande av dessa frågor föreslås rapportörerna lämpliga garantier.

Den ledande synpunkten har för rapportörerna varit bibehållandet av grannsämja vid Östersjöns kust och avlägsnandet av spänningen mellan Sverige och Finland.

Svenska Dagbladets korrespondent telegraferar från Paris, att rapportörernas utlåtande överlämnas till sekretariatet de sista dagarna av april. Man kan antaga, att utlåtandet kommer att upptagas till behandling vid folkförbundets sammanträde den 6 juni.

Kyrkliga meddelanden.

5/5 Svensk högmessa i S:t Mikaelsskyrkan i Reval kl 1/2 11 f. m. Pastor Linderstam.

8/5 Svensk högmessa kl 1/2 11. Pastor Linderstam.

15/5 Konfirmation med årets svenska konfirmander kl 1/2 10 f. m. Efter konfirmationen skriftermål, däri alla församlingens medlemmar äga deltaga. Efter skriftermålet högmessa med nattvardsgång. Pastor Linderstam.

16/5 Gudstjänst med nattvardsgång på Nargö. Pastor Linderstam.